

Aftale mellem regeringen, Socialistisk Folkeparti,
Radikale Venstre og Enhedslisten om:

Miljøinitiativer i grønne byer og en hovedstad i
udvikling

(14. september 2021)

Aftale om miljøinitiativer i grønne byer og en hovedstad i udvikling

Hovedelementer i miljøinitiativer i grønne byer og en hovedstad i udvikling

Regeringen, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre og Enhedslisten har indgået aftale. Aftalepartierne er enige om at gennemføre ændringer på følgende områder:

- Miljøzoner
- Tilskudspulje til eftermontering af partikelfiltre
- Nulemissionszoner
- Nationalt partnerskab for ren luft
- Mulighed for at kommunerne kan forbyde ældre brændeovne i områder med fjernvarme og naturgas
- Sprøjteforbud på visse offentlige og private arealer
- Mere skov tæt på hovedstaden

Miljøinitiativer i grønne byer og en hovedstad i udvikling

Aftalepartierne er enige om en aftale, der sikrer renere luft i byerne, mere bynær skov og rent drikkevand.

Hvis man ser ud i verden, er Danmark kendt for vores grønne, rene byer. Vi drikker vandet direkte fra hanen, vi har cykelstier overalt, havnebade, og grønne åndehuller, som gør det attraktivt at opleve og leve i byen. Under coronakrisen har vi som aldrig før været ude i naturen, hvor særligt skovene er populære tilflugtsmål.

Men der er stadig mulighed for, at byerne kan blive endnu bedre – og vi kan få grønnere, sundere byer, der i endnu højere grad understøtter det gode byliv.

For der er stadig alt for mange danskere, der bliver syge eller dør for tidligt som følge af luftforurening – det gælder særligt i byerne, hvor mange mennesker bor, arbejder og færdes til daglig. I byerne er forureningsniveauer desuden typisk højere end på landet, da der bl.a. er mere trafik i byerne. Derfor er der ofte positive effekter og samfundsøkonomi ved initiativer, der nedbringer den lokale luftforurening i større byer.

Luftkvaliteten måles kontinuerligt i Danmark – både i byerne og på landet. Den seneste overvågningsrapport viser, at forureningsniveauerne i Danmark ligger langt under de gældende EU grænseværdier. For fine partikler ligger den mest forurenede gade i København i 2020 10 pct. over WHO's guideline¹, mens resten af landet ligger under de anbefalede niveauer fra WHO.

Nogle af de største danske kilder til luftforurening er udledninger fra trafikken og brændeovne, mens størstedelen af luftforureningen blæser hertil fra udlandet. Kommuner, interesseorganisationer og borgere spiller en væsentlig rolle i arbejdet med at mindske luftforureningen og sikre, at Danmark lever op til sine internationale forpligtelser til reduktion af luftforurenende stoffer.

De seneste opgørelser og fremskrivninger af nationale udledninger viser, at Danmark er i mål med vores EU-forpligtelse² til at reducere NOx og fine partikler i 2020, og for NOx forventes, at den løbende fornyelse af bilparken kan bringe os i mål med reduktionsforpligtelsen for 2030. Derimod er der stadig en udfordring med at nå partikelmålet for 2030. Her er der brug for at iværksætte nye initiativer, der kan bidrage til at reducere partikeludledningen yderligere, særligt fra brændefyring.

Nærværende aftale vil bidrage til at opfylde 2030 partikelmålet, men der vil med stor sandsynlighed være brug for en yderligere indsats. Aftalepartierne vil derfor etablere et kommunalt partnerskab, som bl.a. skal undersøge mulighederne for yderligere tiltag og tilvejebringe beslutningsgrundlag med henblik på at bringe Danmark i mål med sine internationale forpligtelser på luftområdet.

Vi kan desuden blive endnu bedre til at reducere presset på vores drikkevand, og vi skal bringe skoven tættere på byen, så det bliver lettere at komme ud i naturen, mens vi samtidig beskytter biodiversiteten og mangfoldigheden

De enkelte elementer i aftalen har karakter af en stemmeaftale. Aftalepartierne forpligter sig til at stemme for de lovforslag og bevillingsmæssige hjemler, der udmønter aftalens indhold.

Miljøzoner

Aftalepartierne er enige om at give de største bykommuner mulighed for lokalt at beslutte at skærpe de nuværende miljøzoner med krav til dieselpersonbiler. Miljøzonen vil være et forbud mod dieselpersonbiler uden partikelfilter i København, Frederiksberg, Aarhus, Aalborg og Odense. Det er fortsat op til de fem bykommuner at fastsætte den geografiske udstrækning af deres miljøzone inden for kommunegrænsen.

¹ WHO's anbefaling om, at luftens indhold af fine partikler ikke må overskride 10 mikrogram partikler per kubikmeter luft (10 µg/m³). WHO forventes at ville komme med reviderede guidelines i efteråret 2021, herefter ventes EU Kommissionen at komme med forslag til revision af luftkvalitetsdirektiverne i 2. halvdel af 2022.

² Jf. danske emissionsreduktionsmål i NEC-direktivet (National Emissions Ceiling).

Skærpede miljøzoner for dieselpersonbiler indføres ved en ændring af miljøbeskyttelsesloven i næste Folketingsår (forventeligt JAN II 2022).

Dieselpersonbiler er den største kilde til partikeludledning fra trafikken i byerne. De står for 63 pct. af partikeludledningen og ca. 50 pct. af NOx-udledningen fra trafikken på byveje, vurderet for 2022. Ved at dieselpersonbiler omfattes af miljøzonekravene, kan NOx-udledningen og særligt partikeludledningen nedbringes væsentligt i de største byer.

Med skærpelsen af miljøzoner sikres bedre luftkvalitet for de mennesker, der bor og færdes i byerne. Aktuelt er der miljøzoner i de største bykommuner – København, Frederiksberg, Aarhus, Aalborg og Odense, og det er samtidig et kommunalt ønske, at der netop gives mulighed for at skærpe miljøzonerne til at indbefatte dieselpersonbiler. Ligesom ved indførelsen af miljøzoner for den tunge trafik, vil der være god tid for de berørte bilejere til at indrette sig på kravene. Blandt andet ved at kunne eftermontere et partikelfilter, skifte til en nyere bil, eller i helt særlige tilfælde mulighed for en tidsbegrænset dispensation.

Aftalepartierne er enige om, at der er et finansieringsbehov til digital håndhævelse, håndtering af dispensationer mv. på 17,5 mio. kr. i 2022, 23,0 mio. kr. i 2023, 18,3 mio. kr. i 2024 og 7,9 mio. kr. i 2025, og heraf et provenutab 10 mio. kr. årligt i 2022-24. Aftalepartierne er enige om, at der vil være varige udgifter ud i årene forbundet med digital håndhævelse svarende til 7,5 mio. kr. om året.

Aftalepartierne deler fortsat ambitionen i betænkning over lovforslag nr. L 191 (folketingsåret 2018-19, 1. samling), hvor det bl.a. fremgår, at partierne var enige om, at give kommuner hjemmel til at indføre miljøzoner i bymæssige områder af en vis størrelse. Med henblik på at etablere et opdateret beslutningsgrundlag til videre stillingtagen på området henvises til *Nationalt partnerskab for ren luft*. Når partierne i øvrigt er enige om at anvise finansieringen, og når det nødvendige grundlag er til stede, vil partierne drøfte, hvordan miljøzonerne kan indrettes og indsatsen styrkes, og på den baggrund udarbejde nødvendig lovgivning.

Tilskudspulje til eftermontering af partikelfiltre

Aftalepartierne er enige om at fremme tilgængeligheden af partikelfiltre og om at berørte bilejere i lavere indkomstgrupper skal have mulighed for at ansøge om tilskud til at montere et partikelfilter for hermed fortsat at kunne få adgang i miljøzoner.

Aftalepartierne er enige om, at afsætte 25 mio. kr. i 2022-23, hvor op til 10.000 borgere kan ansøge om tilskud på 2.000 kr. til eftermontering af partikelfiltre.

Nulemissionszoner

Den grønne omstilling af bilerne er allerede godt på vej som følge af ambitionen om at fremme rene og fossilfrie køretøjer. Målsætningen er, at der i 2030 skal være 1 mio. grønne biler på vejene. Hvis den målsætning skal nås, er aftalepartierne enige om, at det er centralt, at grønne biler prioriteres i byernes planlægning.

Aftalepartierne er enige om at sikre hjemmel til at give kommuner mulighed for at ansøge om at oprette nulemissionszoner ud fra fastsatte kriterier om, hvordan tilladelse og etablering kan ske. I nulemissionszonerne må vejnettet som udgangspunkt kun benyttes af køretøjer uden forbrændingsmotorer. Kriterierne for vurdering af ansøgninger om etablering nulemissionszoner vil blive fastlagt i miljøbeskyttelsesloven, således at kommunerne sikres juridiske, faglige og tekniske rammer for godkendelse og etablering af nulemissionszoner. Med nulemissionszoner i afgrænsede byområder kan kommunerne mindske den lokale støj- og luftforurening, nå kommunens klimamål og fremme grøn mobilitet, hvorved initiativet også bidrager til målsætningen om 1 million nul- og lavemissionsbiler i 2030.

Der vil i nulemissionszoner som udgangspunkt kun være adgang for køretøjer uden forbrændingsmotor, men det skal fortsat være muligt at bo, handle og færdes i en nulemissionszone. Aftalepartierne er derfor enige om

at sikre klare undtagelser og dispensationsmuligheder for borgerne og erhvervsdrivende med legitime behov for adgang til zonen.

Aftalepartierne er enige om, at der tages udgangspunktet i, at kommunerne selv skal finansiere etablering, håndhævelse og administration. Aftalepartierne er enige om at sikre finansiering af de mindre statsfinansielle omkostninger, der vil være forbundet med nulemissionszonerne.

Aftalepartierne vil i efteråret 2021 drøfte udformningen af modellen for kommunernes mulighed for etablering af nulemissionszoner, og herunder kriterierne for etablering af nulemissionszoner samt undtagelser og dispensationsmuligheder, hvor særlige omstændigheder gør sig gældende.

Nulemissionszoner indføres ved en ændring af miljøbeskyttelsesloven i 2022 (forventeligt OKT I 2022).

Nationalt partnerskab for ren luft

Aftalepartierne er enige om at oprette et nationalt luftpartnerskab bestående af kommuner, KL og andre centrale interessenter. Luftpartnerskabet sammensættes således, at centrale interessenter inddrages via et udpeget interessentforum, som inviteres til at komme med input til luftpartnerskabets drøftelser og som får luftpartnerskabets udkast til anbefalinger mv. i høring. Deltagere i luftpartnerskabets interessentforum vil eksempelvis være repræsentanter fra grønne interesseorganisationer, sundhedsorganisationer, universiteter m. fl. I stil med klimapartnerskaberne skal luftpartnerskabet sikre, at en samlet luftpolitik udvikles i samspil med kommunerne. Luftpartnerskabets centrale opgave er at komme med anbefalinger til mulige konkrete tiltag samt at iværksætte analyser, projekter og drøftelser, som kan begrænse luftforureningen i de større byer. Herudover kan der iværksættes oplysningskampagner om partikelforurening fra brændeovne. Luftpartnerskabet beslutter løbende hvilke konkrete temaer, som partnerskabet vil behandle i perioden 2022-2025. Kommissoriet for luftpartnerskabet vil blive drøftet med aftalepartierne.

I opstarten vil luftpartnerskabet særligt fokusere på udbredelse af miljøzoner til flere byer og muligheder for yderligere begrænsning af forurening fra brændeovne. I forhold til forureningen fra brændeovne, vil partnerskabet undersøge mulighederne for at understøtte udviklingen og udbredelsen af partikelfiltre, afsøge om der kommunalt er ønsker om yderligere skærpede indsatser, samt afklare om det vil være formålstjenligt med regulering byggende på partikeludledningskrav til emissioner frem for alderskrav.

Konkret ønsker aftalepartierne, at der medio 2022 foreligger en analyse af udbredelse af miljøzoner til flere byer. Såfremt der efterfølgende kan opnås enighed om indhold og finansiering af udbredelse af miljøzoner til flere byer, kan der træffes beslutning om snarest mulig fremsættelse af lovforslag herefter. Aftalepartierne er herudover enige om, at luftpartnerskabet bør prioritere analyser, der kan imødesætte partiernes betænkning til L191 (2019), og dermed analyse af krav til arbejdsmaskiner og Eurokrav (NOx), herunder et nabotjek (bl.a. i Tyskland, Belgien og Holland) af baggrunden for at anvende partikelantalsmåling ved syn af køretøjer.

Aftalepartierne er enige om, at luftpartnerskabet løbende skal levere færdige analyser og anbefalinger i perioden 2022-2025. Aftalepartierne mødes i perioden for at følge op og gøre status for arbejdet i luftpartnerskabet, og vil i 2025 evaluere effekten af arbejdet og herunder vurdere behovet for evt. skærpelse af kravene til miljøzoner.

Aftalepartierne er enige om en finansiering på 14 mio. kr. til partnerskabet i årene 2022-2025.

Mulighed for at kommunerne kan forbyde ældre brændeovne i områder med fjernvarme og naturgas

Aftalepartierne er enige om at give kommunerne mulighed for at forbyde ældre brændeovne og pejseindsatse produceret før juni 2008 i områder med fjernvarme og naturgas. Ældre brændeovne skønnes at udlede op til fem gange så mange partikler som nye brændeovne og har en dårligere brændeøkonomi. Skæringsdatoen juni 2008 er valgt, fordi der på det tidspunkt for første gang blev indført bindende krav til udledning af partikler fra brændeovne. Kravet, som blev indført i 2008, var på 10 g/kg fyret brænde. Alle ovne produceret

efter juni 2008 lever som minimum op til dette krav og har en prøvningsattest, som dokumenterer ovnsens miljøeffekt. Brændeovnejerne, som bliver berørt, kan vælge enten at nedlægge ildstedet eller udskifte til en ny brændeovn. Ved udskiftning til en ny brændeovn, vil den nye ovn i sagens natur skulle leve op til de gældende krav til partikeludledningen, som fra 2022 vil være 5 g/kg fyret brænde.

Luftforurening fra de i alt ca. 700.000 danske brændeovne og pejseindsatse udgør sammen med andre brændefyringsanlæg ca. 40 pct. af den samlede danske partikeludledning. Danske kilder udgør ca. 25 pct. af luftforureningen med partikler i Danmark, idet det største bidrag kommer fra udenlandske kilder.

Det anslås med stor usikkerhed, at der i dag er ca. 400.000 brændeovne i Danmark, som er produceret før 2008. Ca. 55 pct. af disse brændeovne anslås at være placeret i områder med kollektiv varmforsyning. Dermed antages det, at op mod 220.000 gamle brændeovne potentielt kan blive berørt af forslaget, hvis alle kommuner benytter den nye mulighed.

En ny kommunal mulighed for at indføre lokale forbud mod gamle brændeovne vil bygge oven på den nationale ejerskifteordning, som trådte i kraft 1. august 2021. Aftalepartierne imødekommer med forslaget en efterspørgsel fra kommunerne om at sætte mere ind over for forureningen fra brændeovne.

Muligheden for at etablere en partikelfilterløsning i stedet for at nedlægge eller udskifte ovnen, udgør en lovende teknologi under forudsætning af, at filteret har en stor virkningsgrad og effekten kan eftervises i praksis og over tid. Der er i ejerskifteordningen, som trådte i kraft 1. august 2021, indbygget mulighed for, at et filter med tiden kan blive en handlemulighed i stedet for at udskifte eller nedlægge brændeovnen. Denne mulighed vil tilsvarende indbygges i en kommunal model for forbud mod brændeovne ældre end 2008. På den baggrund kan lovgivningen have en positiv effekt i forhold til udbredelsen af filtre. Aftalepartierne vil blive inddraget såfremt, der introduceres mulighed for at etablere partikelfiltre i stedet for udskiftning eller nedlæggelse af brændeovne.

Aftalepartierne er indforståede med, at forslaget kræver en ændring af miljøbeskyttelsesloven, som vil blive fremsat i kommende folketingsår (forventeligt FEB II 2022).

Aftalepartierne er enige om, at der er et finansieringsbehov på 2 mio. kr. til Miljøstyrelsen til udarbejdelse af vejledning og til juridisk bistand. Det forventes, at kommunerne selv skal betale for administration og håndhævelse af initiativet, såfremt de ønsker det gennemført.

Sprøjteforbud på visse offentlige og private arealer

Aftalepartierne er enige om at sikre lovhjælp til indførelse af et forbud mod sprøjtning med midler, der ikke er let-nedbrydelige, fx glyphosat, på en række offentlige og private arealer, fx veje, grus, stier, fortove, indkørsler, parkeringsarealer, terrasser.

Aftalepartierne er enige om, at forbuddet skal udarbejdes inden for EU's regler på området og er ligeledes enige om, at et forbud vil skulle tage højde for relevante undtagelser i forhold til fx sikkerhedsmæssige hensyn, kulturarv og bekæmpelse af invasive arter.

Aftalepartierne er enige om, at forbuddet skal udarbejdes så restriktivt, som det er muligt, inden for EU's regler om begrænsning af sprøjtemidler på offentlige og private arealer. Aftalepartierne er ligeledes enige om, at et forbud vil skulle tage højde for relevante undtagelser i forhold til fx sikkerhedsmæssige hensyn, kulturarv og bekæmpelse af invasive arter.

Aftalepartierne er enige om, at der udarbejdes lovforslag, som vil blive fremsat i kommende Folketingsår forventeligt FEB I 2022 med ikrafttrædelse 1. juli 2022, og at der udarbejdes bekendtgørelse parallelt hermed. Forbuddet vil tidligst kunne have virkning fra 2023 pga. EU-retlige krav til en overgangsperiode.

Aftalepartierne er enige om, at der er et årligt finansieringsbehov fra 2023 på op til 16,0 mio. kr. i DUT til kommunerne ved indførelse af et forbud, idet et forbud tidligst vil kunne vedtages i 2022 med virkning fra 2023.

Mere skov tæt på hovedstaden

Aftalepartierne er enige om at afsætte 50 mio. kr. til etablering af ca. 180-200 ha ny statslig skov i hovedstadsområdet. Det prioriteres at etablere de nye skove på arealer, hvor potentialet for øget biodiversitet er størst, og hvor tilgængeligheden til grønne områder i dag er mindst.

Skovene er de naturområder, som danskerne besøger mest. I hovedstadsområdet er der i dag mange skove, men der er plads til flere, som ligger bynært. Etableringen vil bidrage til at give flere borgere et grønt åndehul tæt på deres hjem, og dermed mulighed for hurtigt at komme ud i naturen. Skovene er et værdifuldt rum, som bruges af mange mennesker og fællesskaber fx til mountainbike, gå- eller løbeture. Børn går i skovbørnehaver og oplever årets gang i naturen. I en tid hvor biodiversiteten er under pres, bidrager aftalen om mere bynær skov desuden til at sikre en mere mangfoldig natur og et rigere dyreliv.

Finansiering

Aftalepartierne er enige om, at de administrative omkostninger finansieres i tilknytning til aftalen, jf. tabel 1.

Initiativ (mio. kr., 2021-priser)	2022	2023	2024	2025	Varigt udgiftsniveau
Mulighed for skærpede miljøzoner ²	17,5	23	18,3	7,9	7,5
<i>Heraf provenutab</i>	10	10	10		
<i>Heraf håndhævelse af miljøzoner</i>	7,5	13	8,3	7,9	7,5
Miljøzoner – Tilskudsordning til partikelfiltre	11	14	-	-	-
<i>Heraf til administration</i>	3	2			
Mulighed for nulemissionszoner ¹	1	1	23	23	
<i>Heraf provenutab</i>	-	-	23	23	
Mulighed for forbud mod brændeovne	1	0,5	0,5	-	-
Nationalt partnerskab for ren luft	4	4	3	3	-
Mere natur i byerne	-	-	-	-	-
Sprøjteforbud på offentlige arealer ²	-	16	16	16	16
Mere bynær skov	5	15	15	15	-
I alt	38,5	72,5	75,8	64,9	23,5

Anm.:

¹ Dette vil afhænge af den valgte model. Udgangspunktet er, at kommunerne selv skal betale for etablering og administration af zonerne, men det kan ikke udelukkes, at der kommer statsfinansielle udgifter ifbm. ansøgningsproces, etablering og den løbende administration.

² Der vil være varige udgifter ifm. miljøzoner og sprøjteforbud.